

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

II.518.1.2018II.518.1.2018.MM

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

W moim zainteresowaniu pozostaje problematyka przesłuchania pokrzywdzonych przestępstwami określonymi w art. 197-199 Kodeksu Karnego wyrażona w art. 185c Kodeksu postępowania karnego.

Od 27 stycznia 2014 r. obowiązują w polskim porządku prawnym nowe rozwiązania dotyczące ścigania zgwałceń¹. Nowelizacja Kodeksu postępowania karnego (dalej: k.p.k.) z 13 czerwca 2013 r. dokonała, zgodnie z odnośnikiem do tytułu ustawy, wdrożenia trzech dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady². Wprowadzono nowe regulacje dotyczące odbierania zawiadomień o przestępstwie (art. 185c § 1 k.p.k.) oraz zasad przesłuchiwania pokrzywdzonych (art. 185c § 2 i 3 k.p.k.). Celem nowych regulacji miała być minimalizacja traumy pokrzywdzonego wynikającej z popełnienia na jego szkodę przestępstwa³. W

¹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2013 r. poz. 849). Z jej art. 5 wynika, że wchodzi ona w życie w ciągu 6 miesięcy od ogłoszenia w Dzienniku Ustaw.

² Chodzi o: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW; Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW; Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

³ Uzasadnienie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy - Kodeks postępowania karnego, druk sejmowy nr 998 – dostępny na stronie: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=998> (ostatni dostęp: 26/3/2018).

związku z powyższym liczba czynności dokonywanych przez policję i prokuraturę z udziałem pokrzywdzonego powinna być jak najmniejsza, počawszy już od samego odebrania zawiadomienia o przestępstwie.

Zgodnie z art. 185c § 1 k.p.k. w sprawach o przestępstwa określone w art. 197-199 Kodeksu karnego zawiadomienie o przestępstwie, jeżeli składa je pokrzywdzony, powinno ograniczyć się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów. Ustawodawca przyjął konieczność ograniczenia składanego przez pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie. W pozostałych wypadkach zatem, jeżeli składane jest zawiadomienie o przestępstwie, to powinno mieć ono charakter zupełny. Jak się wydaje, przyczyną ograniczenia protokołu zawiadomienia składanego przez pokrzywdzonego jest chęć uniknięcia wtórnej wiktymizacji⁴.

Przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka przeprowadza sąd na posiedzeniu, w którym mają prawo wziąć udział prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego. Wyliczenie osób biorących udział w przesłuchaniu pokrzywdzonego ma charakter enumeratywny i wykluczony jest udział w takim posiedzeniu oskarżonego. Udział biegłego psychologa w tym przesłuchaniu nie jest zatem obligatoryjny. Jeżeli przesłuchanie odbywa się z udziałem biegłego psychologa, należy zapewnić, na wniosek pokrzywdzonego, aby był on osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie (art. 185c § 4). Odstępstwem od tej zasady jest jedynie dobro postępowania. Musi być ono tu rozumiane jako konieczność niezwłocznego podjęcia działań w sytuacji, w której mamy do czynienia z groźbą utraty dowodów. Oczywiście jest również to, że za zgodą samego pokrzywdzonego możliwe jest odstępstwo od powyższej reguły⁵. W doktrynie wskazuje się, że zastrzeżenie w końcowej części przepisu, że można takiego wniosku pokrzywdzonego nie uwzględnić, gdy „będzie to utrudniać postępowanie” było chyba niepotrzebne, wobec tak znacznej liczby wykwalifikowanych psychologów sądowych obu płci⁶. Protokół oraz zapis przesłuchania są następnie odczytywane i odtwarzane na rozprawie głównej.

⁴ M. Kurowski, Komentarz do art. 185 c Kodeksu postępowania karnego, w: D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom 1. Komentarz aktualizowany, Lex/el. 2017.

⁵ Ibidem.

⁶ J. Grajewski, Komentarz aktualizowany do art.185(c) Kodeksu postępowania karnego, w: L.K. Paprzycki (red.), Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.9789.555), Lex/el. 2015.

O tym, kiedy ma nastąpić przesłuchanie pokrzywdzonego, decydują w zasadzie przepisy regulaminu urzędowania sądów powszechnych⁷. W praktyce wniosek ten wysyłany jest do sądu tego samego dnia, którego wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa, a także postanowienie o powołaniu biegłego, który następnie uczestniczy w posiedzeniu i sporządza opinię⁸. Przesłuchania te mają być prowadzone w specjalnie w tym celu przystosowanych pokojach. Szczegóły w tym zakresie określone zostały w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości wydanym na podstawie art. 185d § 2 k.p.k.

W myśl art. 185c § 3 k.p.k., jeżeli zajdzie konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka, na jego wniosek przesłuchanie przeprowadza się w sposób wskazany w art. 177 § 1a k.p.k., gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania pokrzywdzonego lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny. Możliwość powtórnego przesłuchania pokrzywdzonego nie jest w tym wypadku doprecyzowana – nie zostały określone przesłanki warunkujące powtórzenie tej czynności.

Z kolei według art. 185a § 1 k.p.k. w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego. Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa (art. 185a § 2 k.p.k.). W przesłuchaniu mają prawo wziąć udział prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego.

Przesłuchanie małoletniego powinno nastąpić tylko raz. Przemawia za tym zmiana treści tego przepisu, dokonana z dniem 27 stycznia 2014 r. Przed zmianą przepis wskazywał, że takiego pokrzywdzonego „powinno się” przesłuchać tylko raz, obecnie zaś przyjęto, że „przesłuchuje się” tylko raz. Istnieje jednak możliwość ponownego przesłuchania świadka

⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2316).

⁸ A. Pietryka, Prawo do obrony w sprawach o zgwałcenie – aspekty konstytucyjne i konwencyjne, Kwartalnik o Prawach Człowieka 2017, nr 3-4, s. 72.

w dwóch sytuacjach. Po pierwsze, możliwe jest ponowne przesłuchanie w celu realizacji zasady prawdy, (gdy wyjdą na jaw nowe nieznane okoliczności); po drugie, w celu zapewnienia realizacji prawa do obrony (wtedy, gdy zażąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy przy pierwszym przesłuchaniu)⁹.

Wniosek o ponowne przesłuchanie małoletniego, z uwagi na fakt, że ujawniły się nowe okoliczności, podlega oddaleniu, gdy: 1) zostanie stwierdzone, że wbrew twierdzeniu wnioskodawcy nie ujawniły się nowe okoliczności; 2) ujawniły się nowe okoliczności, ale mogą one zostać wyjaśnione za pomocą innych środków dowodowych¹⁰. Natomiast wniosek o przesłuchanie małoletniego złożony przez oskarżonego podlega oddaleniu, gdy żąda tego oskarżony (jego obrońca), który w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego miał obrońcę, i to niezależnie od tego, czy obrońca był na tym przesłuchaniu, czy też będąc prawidłowo powiadomiony, nie stawiał się na nie¹¹.

Jak wynika z orzecznictwa, żądanie przez oskarżonego ponownego przesłuchania w sytuacji, gdy nie miał on obrońcy w postępowaniu przygotowawczym, jest przesłanką o charakterze bezwzględnym, nakazującą przesłuchanie małoletniego ponownie¹². W doktrynie podnosi się jednak, że wniosek ten powinien być również oceniany przez pryzmat art. 170 k.p.k. z uwzględnieniem wpływu dowodu na stan zdrowia dziecka i możliwość przeprowadzenia dowodu¹³. Pomimo bezwzględnego charakteru wniosku oskarżonego, może on zostać oddalony na podstawie np. art. 170 § 1 pkt 4 – gdy dowodu nie da się przeprowadzić ze względu na stan zdrowia małoletniego. Wnioskowi takiemu należy zadośćuczynić, ale tylko pod warunkiem, że ponowne przesłuchanie nie tylko jest możliwe z uwagi na aktualny stan zdrowia psychicznego małoletniego, a ponadto nie wywrze realnie negatywnego wpływu na jego aktualny stan psychiczny, czyli nie pogorszy tego stanu¹⁴.

Przesłanka wpływu na stan psychiczny pokrzywdzonego będzie miała decydujące znaczenie przy ocenie możliwości powtórnego przesłuchania w trybie art. 185a § 1–3 k.p.k.

⁹ Zob. T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego, t. 1, 2014, s. 653.

¹⁰ Wyrok SN z 16.3.2011 r., III KK 278/10; zob. też L.K. Paprzycki [w:] Grajewski, Paprzycki, Steinborn, Kodeks, t. 1, 2015, komentarz do art. 185a.

¹¹ Wyrok SN z 24.11.2009 r., III KK 176/09, LEX nr 553885.

¹² Np. wyroki SN: z 1.02.2008 r., V KK 231/07, OSNKW 2008/4, poz. 27; z 22. 1.2009 r., V KK 216/08, Prok. i Pr.-wkl. 2009/6, poz. 26; z 16.03.2011 r., III KK 278/10

¹³ M. Kurowski, Komentarz do art. 185 a Kodeksu postępowania karnego, w: D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom 1. Komentarz aktualizowany, Lex/el. 2017. Por. również postanowienie SN z 15. 3.2012 r., III KK 244/11, OSNKW 2012/6, poz. 68.

¹⁴ Postanowienie SN z 27.9.2016 r., V KK 246/16, LEX nr 2148670.

(na posiedzeniu, bez udziału oskarżonego), nawet wówczas, gdy pokrzywdzony osiągnie już 15. rok życia. Co prawda, przepis ten odnosi się bezpośrednio do pierwszego przesłuchania takiego małoletniego, ale uznać należy, kierując się zasadą wnioskowania *a maiori ad minus*, że również do oceny możliwości przesłuchania powtórnego winno się korzystać z opisanego tam instrumentu¹⁵.

Kolejny mechanizm mający wyłączyć wielokrotność przesłuchania małoletniego określony jest w zdaniu ostatnim § 2, zgodnie z którym sąd ustanawia obrońcę zawiadomionemu o czynności oskarżonemu nieposiadającemu obrońcy.

Istnieją zatem różnice w zakresie poziomu gwarancji procesowych tak dla pokrzywdzonych jak i podejrzanego w zależności od tego czy mamy do czynienia z małoletnim pokrzywdzonym poniżej lat 15 (art. 185a k.p.k.) oraz pokrzywdzonym przestępstwem określonym w art. 197-199 k.k.¹⁶

Zróżnicowanie procedury przesłuchania osoby małoletniej poniżej 15 roku życia i pełnoletniej ofiary przestępstw seksualnych nie znajduje jednak oparcia w Dyrektywach Parlamentu Europejskiego i Rady, które miały być implementowane do polskiego porządku prawnego przez wyżej wskazane przepisy.

Zgodnie z art. 20 Dyrektywy 2012/29/UE bez uszczerbku dla praw do obrony i zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej, państwa członkowskie zapewniają, by podczas postępowania przygotowawczego (...) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego. W myśl art. 23 ust. 2 tej dyrektywy ofiarom o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony określonym zgodnie z art. 22 ust. 1 udostępnia się podczas postępowania przygotowawczego następujące środki: a) przesłuchania ofiar odbywają się w zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu pomieszczeniach; b) przesłuchania ofiar są prowadzone przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu; c) wszelkie przesłuchania ofiar są prowadzone przez te same osoby, chyba że jest to sprzeczne z właściwym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości; d) wszelkie przesłuchania ofiar przemocy seksualnej, przemocy na tle

¹⁵ M. Kurowski, Komentarz do art. 185 a...

¹⁶ A. Pietryka, Prawo do obrony..., s. 72.

płciowym lub przemocy w bliskich związkach – jeżeli nie są prowadzone przez prokuratora ani sędziego – prowadzą osoby tej samej płci co ofiara, o ile takie jest życzenie ofiary i o ile nie stanowi to uszczerbku dla przebiegu postępowania karnego. Jak wynika z preambuły do Dyrektywy 2012/29/UE (pkt 53) „ryzyko wtórnej i ponownej wiktyimizacji, zastraszania oraz odwetu ze strony sprawcy lub będące konsekwencją udziału w postępowaniu karnym należy ograniczyć poprzez prowadzenie postępowań w sposób skoordynowany i taktowny, tak aby ofiary były traktowane z szacunkiem i by mogły nabrać zaufania do danych organów. Kontakty z właściwymi organami powinny być jak najłatwiejsze, przy równoczesnym ograniczeniu niepotrzebnych kontaktów ofiary z tymi organami, przykładowo poprzez utrwalanie audiowizualne przesłuchania oraz umożliwienie wykorzystywania nagrań w postępowaniu sądowym. Specjalistom należy udostępnić jak najszerszy zakres środków, by mogli zapobiegać stresowi u ofiar podczas postępowania sądowego, w szczególności wskutek kontaktu wzrokowego ze sprawcą, jego rodziną, współnikami lub publicznością”.

Zgodnie z art. 20 ust. 3 dyrektywy 2011/92/UE bez uszczerbku dla prawa do obrony państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w ramach postępowań karnych dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 3-7: a) przesłuchania pokrzywdzonych dzieci odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom; b) przesłuchania pokrzywdzonych dzieci odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu; c) przesłuchania pokrzywdzonych dzieci prowadzone były przez specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu lub z ich udziałem; d) wszystkie przesłuchania dziecka prowadziła, stosownie do sytuacji i możliwości, ta sama osoba; e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego lub sądowego; f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel prawny lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto odmiennej umotywowanej decyzji w odniesieniu do tej osoby.

Ponadto należy mieć na względzie Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z dnia 11 maja 2011 r.

(„Konwencja stambulska”)¹⁷. Konwencja ta została 13 kwietnia 2015 r. ratyfikowana przez Polskę i na zasadzie art. 91 ust. 1 Konstytucji RP stanowi część krajowego porządku prawnego oraz stanowi źródło powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej (art. 87 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 56 ust. 1 lit. d-e Konwencji stambulskiej „Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania mające na celu ochronę praw i interesów ofiar, w tym ich specjalnych potrzeb jako świadków, na wszystkich etapach dochodzenia i postępowania sądowego, a w szczególności poprzez: umożliwianie ofiarom, w sposób zgodny z zasadami procesowymi prawa krajowego, skorzystanie z prawa do bycia wysłuchanym, przedstawienia dowodów oraz wyrażania swoich poglądów, potrzeb i trosk, bezpośrednio lub poprzez przedstawiciela, oraz prawa do tego, aby takie ich dowody lub wypowiedzi zostały wzięte pod uwagę oraz zapewnienie ofiarom odpowiedniego wsparcia, tak aby ich prawa i interesy były w sposób należyty prezentowane i brane pod uwagę”.

W związku z powyższym, dokonując porównania standardów przesłuchania pokrzywdzonego przestępstwem przeciwko wolności seksualnej i małoletniego pokrzywdzonego, należy stwierdzić, co następuje.

Po pierwsze, odmiennie od art. 185a k.p.k., fakt, że oskarżony nie posiada obrońcy podczas przesłuchania w trybie art. 185c k.p.k. świadka - pokrzywdzonego nie jest wprost wskazaną przesłanką uzasadniającą żądanie ponownego przeprowadzenia czynności. W doktrynie słusznie postuluje się więc zmianę art. 185c k.p.k., która byłaby kompatybilna z treścią art. 185a k.p.k., a mianowicie: „jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie ma obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu”¹⁸. W świetle obecnego brzmienia art. 185c k.p.k. wyznaczenie podejrzanemu obrońcy z urzędu będzie w dużym stopniu uzależnione od uznania sądu.

Po drugie, w art. 185c k.p.k. nie została *expressis verbis* wyrażona zasada jednokrotnego przesłuchania (jak ma to miejsce w art. 185a)¹⁹. Tymczasem zgodnie ze standardem dyrektywy unijnej 2012/29/UE liczba przesłuchań ma być jak najbardziej

¹⁷ Dz. U. z 2015 r., poz. 398.

¹⁸ A. Baj, Przesłuchanie pełnoletniego pokrzywdzonego w trybie art. 185c k.p.k., Państwo i Prawo 2016, nr 1, s. 104.

¹⁹ D. Gruszecka, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, J. Skorupka (red.), Warszawa 2016.

ograniczona i powinny one być przeprowadzane tylko wówczas, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego (art. 20 pkt b dyrektywy).

Po trzecie, art. 185c k.p.k. wprowadza uregulowania odmienne co do obowiązkowego udziału psychologa podczas czynności. Nie wskazano osoby wymienionej w art. 51 § 2 k.p.k. lub osoby pełnoletniej wskazanej przez pokrzywdzonego jako podmiotu uprawnionego do udziału w przesłuchaniu. W doktrynie podnosi się, że „w związku z tym, że zagrożenie wtórną wiktymizacją powiązane jest z cechami osobowymi ofiary, rodzajem lub charakterem oraz okolicznościami przestępstwa, zasadne byłoby wprowadzenie obowiązku obecności biegłego psychologa”²⁰. Należy przy tym wspomnieć, że zgodnie ze standardem wynikającym z art. 23 ust. 2 lit. b dyrektywy 2012/29/UE, przesłuchania ofiar są prowadzone przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu. W myśl art. 25 ust. 1 dyrektywy 2012/29/UE Państwa członkowskie zapewniają, by urzędnicy, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami, tacy jak funkcjonariusze policji i pracownicy sądu, przeszli zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami, mające uświadomić im potrzeby ofiar oraz nauczyć ich traktowania ofiar z szacunkiem oraz w sposób bezstronny i profesjonalny. Szkolenia pozwalające lepiej zrozumieć potrzeby ofiar powinni również przejść prokuratorzy i sędziowie (art. 25 ust. 2 dyrektywy 2012/29/UE). W tym kontekście obligatoryjna obecność psychologa przy przesłuchaniu pozwoliłaby uniknąć albo przynajmniej zminimalizować ryzyko wtórnej wiktymizacji.

Po czwarte, w art. 185c k.p.k. ustawodawca nie wskazał przesłanek, które by uzasadniały ponowienie czynności, stanowiąc jedynie: „jeżeli zajdzie konieczność ponownego przesłuchania pokrzywdzonego”. Powyższa regulacja wprowadza otwarty katalog podstaw do ponownego przeprowadzenia przesłuchania, otwierając tym samym możliwość wielokrotnego przesłuchania pokrzywdzonego²¹. Będzie ono możliwe, gdy wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania.

Po piąte, z żądaniem ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka może wystąpić podejrzany i jego obrońca zarówno na etapie postępowania przygotowawczego, jak i jurysdykcyjnego. Może to uczynić każdy występujący w sprawie

²⁰ A. Baj, *Przesłuchanie...*, s. 106.

²¹ J. Grajewski, *Komentarz...*

podejrzany, co w rezultacie może skutkować wielokrotnym przesłuchaniem pokrzywdzonego. Z jednej strony, „nadmierny rygoryzm stosowania nowej instytucji prowadzić może do zarzutu rażącej obrazy art. 185c k.p.k., mogącego mieć znaczenie dla realizacji prawa do obrony. Z kolei nadmierny liberalizm prowadzić może do tego, że ten ważny dla interesów procesowych pokrzywdzonego przepis okaże się w praktyce martwy”²².

W literaturze podważa się zgodność art. 185c § 3 k.p.k. z Konstytucją. Doszło bowiem do zróżnicowania w art. 185c i art. 185a k.p.k. sytuacji podejrzanego w zakresie możliwości wnioskowania o ponowne przesłuchanie. Kryterium decydującym o zastosowaniu określonej podstawy prawnej stanowi wiek pokrzywdzonego. Paradoks polega jednak na tym, że „im pokrzywdzony jest starszy, tym bardziej jego zdaniem zasługuje na ochronę przed wtórną wiktymizacją. Wszak zgodnie z art. 185a k.p.k. w sytuacji pokrzywdzonego małoletniego powtórne przesłuchanie będzie musiało być przeprowadzone, gdy zawnioskuje o to obrońca, z którego pomocy podejrzany nie mógł korzystać w czasie przesłuchania. Takiego zastrzeżenia nie poczyniono dla przypadków przesłuchania pokrzywdzonych pełnoletnich. W związku z tym to sądy, być może nieraz arbitralnie, będą oddalały wnioski o ponowne przesłuchanie skierowane tylko na podstawie tego, iż podejrzany nie miał obrońcy, bo zostało ono przeprowadzone na tak wczesnym etapie, że nie sposób było ustanowić obrońcę”²³.

Dlatego *de lege ferenda* należałoby podwyższyć standard ochrony przewidziany w art. 185c k.p.k. na wzór rozwiązania z art. 185a k.p.k., co skutkowałoby zwiększeniem ochrony przed zagrożeniem wtórną wiktymizacją pokrzywdzonego przestępstwami określonymi w art. 197-199 k.k. i przed potencjalnym naruszeniem prawa do obrony oskarżonego.

Mając na uwadze powyższe, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie dokonania analizy problematyki poruszonej w niniejszym wystąpieniu oraz poinformowanie mnie o stanowisku zajęтым w sprawie.

²² A. Baj, Przesłuchanie..., s. 105

²³ A. Pietryka, Prawo do obrony..., s. 74.